

**SPRAWOZDANIE Z WDRAŻANIA PROGRAMU *EDUKACJA I SZKOLENIE 2010*
W POLSCE W OKRESIE MAJ 2005 R. -MAJ 2007 R.**

**MINISTERSTWO EDUKACJI NARODOWEJ
WARSZAWA, 30 KWIETNIA 2007**

ROZDZIAŁ 1

1.1. Przyjęta w 2003 r. przez Rząd RP *Strategia Rozwoju Kształcenia Ustawicznego do roku 2010* jest realizowana na różnych poziomach administracji (centralnym, regionalnym i lokalnym) z udziałem partnerów społecznych. Obejmuje m.in. zadania dotyczące spójności formalnego systemu edukacji z systemem pozaformalnym. Zgodnie z tradycyjnym podejściem do idei uczenia się przez całe życie (LLL), skupia się jedynie na kształceniu ustawicznym dorosłych. Strategia ta nie jest nadrzędna dla wszystkich poziomów kształcenia i szkolenia. Obecnie trwają prace nad kompleksową, spójną i ponadsektorową strategią uczenia się przez całe życie, której przyjęcie przez Rząd zaplanowano na rok 2007, zgodnie z harmonogramem Krajowego Programu Reform 2005-2008.

Główną przeszkodą w tworzeniu kompleksowej i spójnej strategii LLL jest ugruntowana przed transformacją ustrojową i trwająca do dziś dominacja edukacji formalnej. W systemie prawnym, w działaniach administracji na różnych poziomach, działaniach instytucji i partnerów społecznych istnieje nadal tendencja do redukcji idei LLL do formalnego kształcenia i szkolenia dorosłych. Jednym ze skutków tej dominacji jest opóźnienie w rozwoju uznawania kompetencji nabytych poza edukacją formalną, pomimo widocznego postępu we wdrażaniu innych elementów strategii LLL. Ograniczenia stwarzają też skromne zasoby środków publicznych, niskie dochody ludności oraz słabość partnerów społecznych: duża część pracodawców, zwłaszcza MŚP nie jest zainteresowana szkoleniem pracowników, zaś organizacje pozarządowe nie mają trwałych podstaw majątkowych i finansowych.¹

Przeszkodą w tworzeniu spójnej strategii LLL jest także brak centralnych instytucji zajmujących się opracowywaniem i aktualizacją programów nauczania, określaniem profilu absolwentów różnych typów szkół oraz instytucji koordynującej działania związane z definiowaniem kwalifikacji, ich porównywaniem i uznawaniem. Organizacyjną przyczyną opóźnienia w pracach nad strategią LLL były zmiany Rządu w 2005 i 2006 r.

1.2. Tworzona obecnie strategia będzie obejmować wszystkie poziomy kształcenia i szkolenia – od wspomagania rodziców wychowujących małe dzieci i edukacji przedszkolnej do kształcenia wyższego i edukacji ustawicznej dorosłych. Strategia ta nie zastąpi jeszcze bardziej szczegółowych strategii dla rozwoju szkolnictwa dzieci i młodzieży (w tym kształcenia ogólnego i zawodowego) oraz szkolnictwa wyższego. Spełni jednak kryterium nadrzędności nad tymi strategiami, ustalając kierunki:

- rozwoju związków poszczególnych poziomów kształcenia i szkoleń oraz edukacji formalnej z pozaformalną i uczeniem się nieformalnym,
- kompetencyjnego podejścia do treści kształcenia i szkolenia oraz zapewniania ich jakości.

Głównymi wyzwaniem dla strategii LLL w Polsce są:

- niski poziom wykształcenia ludności, w tym zwłaszcza na wsi, dziedziczony po

¹ Do wyjątków należą m.in. Związek Rzemiosła Polskiego, nadzorujący szkolenie zawodowe młodocianych oraz Federacja Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT (ANEKS Notatka 18)

systemie panującym przed transformacją ustrojową,

- wysoki poziom bezrobocia, w tym zwłaszcza wśród młodzieży,
- nowe potrzeby w edukacji młodzieży i dorosłych, wykreowane przez unowocześniającą się gospodarkę oraz przez szybko upowszechniające się kształcenie wyższe (negatywnym skutkiem tego upowszechnienia jest niższy poziom kształcenia w wielu nowych i mniej znanych uczelniach),
- słabo wykorzystywany potencjał edukacji pozaformalnej; pogłębiona statystyka porównawcza rozwoju LLL w Europie (raport 2006 z wdrażania programu *Edukacja i szkolenie 2010* pokazuje, że Polska nie odstaje znacząco od średniej europejskiej w upowszechnieniu edukacji formalnej dorosłych, ale przede wszystkim w szkoleniach pozaformalnych (w tym między innymi w zakładach pracy).

W świetle tych wyzwań, w tworzonej obecnie strategii LLL, główny nacisk kładzie się na:

- nowe, kompetencyjne i modułowe podejście do kwalifikacji, które powinno ułatwić mobilność osób podnoszących kwalifikacje, w tym zarówno młodszym i starszym pracownikom oraz osobom poszukującym pracy,
- związek uczenia się z praktyką, w tym szczególnie z pracą zawodową (uczenie się przez pracę w pozaformalnym obszarze edukacji),
- spójność etapów i obszarów edukacji (formalnej, pozaformalnej i nieformalnej),
- lepsze wykorzystanie potencjału wielkiego wyżu demograficznego młodszych osób dorosłych (zgrupowanego wokół rocznika z 1983 r.) – osób, które stosunkowo niedawno rozpoczęły pracę zawodową lub są na etapie kończenia studiów wyższych.

1.3. Wyżej określone priorytety zamierza się zrealizować głównie poprzez:

- nowe, ustawowe regulacje prawne dotyczące unowocześnienia systemów kwalifikacji oraz zasad wspierania osób podnoszących lub zmieniających kwalifikacje,
- tworzenie instytucjonalnych podstaw zarządzania ponadsektorowym systemem kwalifikacji obejmującym także system walidacji,
- promowanie, także przy użyciu mechanizmów i zachęt finansowych, wzorów uczenia się przez pracę i zaangażowania przedsiębiorców, w tym w obszarze MŚP, w szkolenia oparte na tych wzorach,
- modyfikowanie form, treści i wymogów egzaminacyjnych w szkolnictwie dla dzieci i młodzieży w procesie dostosowania do nowego, modułowego systemu kwalifikacji, ze szczególnym uwzględnieniem kształtowania kompetencji kluczowych oraz roli kształcenia praktycznego w kształceniu ogólnym,
- zwiększenie spójności drogi (kariery) zawodowej z kwalifikacjami, zwłaszcza u osób kończących naukę i rozpoczynających pracę bądź szukających jej, poprzez czytelniejsze określenie kwalifikacji uzyskiwanych w końcowych etapach kształcenia i szkolenia formalnego oraz uzupełnianych na początku kariery zawodowej,
- upowszechnianie kultury uczenia się na każdym etapie życia, poczynając od

wspomagania rodziców wychowujących małe dzieci, poprzez upowszechnianie i zróżnicowanie form wychowania przedszkolnego oraz podkreślanie roli wychowania w edukacji szkolnej jako przygotowania do uczenia się przez całe życie,

- unowocześnienie metodyki i upowszechnienie doradztwa edukacyjno-zawodowego,
- promowanie innowacji pedagogicznych, w tym kształcenia na odległość,
- promowanie nowych, sieciowych metod zarządzania instytucjami edukacyjnymi oraz nowych, popytowych modeli finansowania edukacji.

Monitorowanie i korekty strategii będą opierały się na zwiększającej się liczbie danych dotyczących badania efektów uczenia się. Tego typu danych w zakresie szkolnictwa dostarcza rozwijający się system egzaminów zewnętrznych w kształceniu ogólnym i zawodowym obejmujący rocznie ponad 1,6 mln uczniów. Polska uczestniczyć będzie także w najważniejszych, międzynarodowych badaniach kompetencyjnych młodzieży i dorosłych, takich jak PISA i PIAAC oraz badaniach upowszechnienia kształcenia i szkoleń, w tym doskonalenia zawodowego nauczycieli.

Ze względu na duże zróżnicowanie regionalne i lokalne kapitału ludzkiego, powodzenie strategii LLL w Polsce będzie w decydującej mierze zależec od spójności między ogólnokrajowymi kierunkami działań a polityką regionalną, czyli szczegółowymi rozwiązaniami lokalnymi i regionalnymi. Szczególnie ważne jest wsparcie rozwoju kapitału ludzkiego na obszarach wiejskich i zdegradowanych przemysłowo, przy zachowaniu wyżej określonych priorytetów i kierunków działań.

Większość działań wskazanych w strategii będzie finansowana przy udziale funduszy europejskich na podstawie zapisów w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki 2007-2013 (POKL), współfinansowanym ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego. Program ten wchodzi w skład pakietu programów operacyjnych Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia, których podstawą są dokumenty: *Strategia Rozwoju Kraju na lata 2007-2015*, *Krajowy Program Reform na lata 2005-2008* oraz *Strategiczne Wytyczne Wspólnoty na rzecz spójności*. Głównym celem POKL jest wzrost poziomu zatrudnienia i spójności społecznej, zaś jako cele szczegółowe przyjęto dopasowanie zasobów pracy do zmieniającej się sytuacji na rynku pracy, zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego, podniesienie poziomu i jakości wykształcenia społeczeństwa, wsparcie dla budowy sprawnego i partnerskiego państwa oraz wzrost spójności terytorialnej.

Edukacja jest jednym z kluczowych obszarów wsparcia POKL – na edukacyjne priorytety przeznaczono ponad 30% środków (z ogólnej kwoty w wysokości 11 420 207 tys. Euro).

ROZDZIAŁ 2

2.1 W Polsce funkcjonują już elementy Krajowego Systemu Kwalifikacji, a raczej jego poszczególne podsystemy (system oświaty, system szkolnictwa wyższego, system kwalifikacji i uprawnień zawodowych regulowanych przepisami odrębnych ministrów, system rzemiosła, itd.); nie nastąpiła jednak jeszcze integracja prawna ww. podsystemów.

Działania ukierunkowane na ten cel są zasadniczym elementem przygotowywanej *Strategii uczenia się przez całe życie* oraz będącego obecnie przedmiotem negocjacji projektu *Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki 2007-2013*. Przewiduje się m.in. przeprowadzenie badań i analiz dotyczących nabywania, uznawania i potwierdzania kompetencji i kwalifikacji występujących na polskim rynku pracy, ustanowienie Krajowego Systemu Kwalifikacji oznaczającego integrację prawną i zbliżenie formalnych podsystemów nabywania kwalifikacji oraz opracowanie i wdrożenie zasad i procedur uznawania i potwierdzania kompetencji nabywanych poza formalnym trybem kształcenia i szkolenia.

Przykładem rozwiązań mających na celu opracowanie i wdrożenie zasad i procedur określania i potwierdzania kompetencji nabywanych poza formalnym trybem kształcenia i szkolenia są przepisy przyjętego przez Radę Ministrów 23 stycznia 2007 r. projektu *Ustawy o niektórych zawodach medycznych*, wprowadzające ww. procedury w odniesieniu do 20 zawodów medycznych.

Istotnym punktem będzie wsparcie rozwiązań organizacyjno-instytucjonalnych Krajowego Systemu Kwalifikacji.

W pracach nad Krajowymi Ramami Kwalifikacji będą przydatne standardy kwalifikacji zawodowych, opracowywane w ramach realizowanego w latach 2006-2008 projektu Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej pt. "Opracowanie i upowszechnienie krajowych standardów kwalifikacji zawodowych". Rezultatem projektu będą opisy standardów kwalifikacji zawodowych dla 200 zawodów/ specjalności, zgodne z wymaganiami pracodawców i zaakceptowane przez komisje eksperckie (branżowe), które wzbogacą istniejącą już bazę 40 standardów kwalifikacji zawodowych.

Powołana przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego w październiku 2006 r. Grupa Robocza prowadzi prace nad Krajową Strukturą Kwalifikacji w zakresie szkolnictwa wyższego. Celem prac nad KSK jest uzyskanie: wszechstronnej informacji dotyczącej kompetencji uzyskiwanych przez absolwentów w ramach poszczególnych ścieżek kształcenia, informacji dotyczącej możliwości kontynuacji kształcenia w aspekcie kształcenia przez całe życie, porównywalności efektów kształcenia (w wymiarze krajowym i międzynarodowym), standardów kształcenia opartych na efektach kształcenia, a także większej różnorodności programów studiów pozwalającej na lepsze dostosowanie absolwentów do rynku pracy.

2.2 Stale doskonalony jest system egzaminów eksternistycznych, pozwalający osobom dorosłym, które nie uczęszczają do szkoły (nabywają wiedzę i umiejętności w drodze samokształcenia) na uzyskanie świadectwa ukończenia szkoły dla dorosłych (wszystkich typów). Przykładem rozwiązań promujących system egzaminów eksternistycznych (pozwalających osobom dorosłym uzyskać tytuł diagnosty laboratoryjnego) jest znowelizowana w 2006 r. ustawa z 27 lipca 2001 r. *o diagnostyce laboratoryjnej* wprowadzająca egzaminy eksternistyczne jako alternatywę dla dotychczasowego stacjonarnego trybu kształcenia podyplomowego w zakresie analityki medycznej.

Podobnym przykładem jest system izbowych egzaminów czeladniczych i mistrzowskich, który jest prawnie umocowany w Polsce² oraz znany w krajach Unii Europejskiej. Egzaminy izbowe są dostępne dla różnych grup kandydatów, zarówno młodocianych absolwentów nauki zawodu u rzemieślnika, jak też osób dorosłych, poszukujących możliwości potwierdzenia kwalifikacji nabytych w drodze pracy zawodowej i przygotowania teoretycznego.

W 2006 r. doprecyzowano przepisy³ umożliwiające potwierdzenie, poprzez tzw. egzaminy kwalifikacyjne, kwalifikacji zawodowych nabytych w trakcie doświadczenia zawodowego lub samodzielnie wykonywanej działalności gospodarczej. Regulacja wprowadziła także mechanizmy umożliwiające potwierdzanie częściowych kwalifikacji zawodowych, uzyskanych w wyniku ukończenia danej formy pozaszkolnej, a także zaliczanie ich przy podejmowaniu nauki w szkołach dla dorosłych, które prowadzą kształcenie zawodowe.

Polska uczestniczy w ramach programu Leonardo da Vinci w tworzeniu narzędzi do certyfikowania kwalifikacji uzyskanych w drodze pozaformalnej. Obecnie realizowane są m.in. dwa projekty Politechniki Poznańskiej na certyfikowanie kwalifikacji w zakresie telekomunikacji, w tym także dla osób, które nie ukończyły kształcenia formalnego technicznego, zaś zdały egzamin on-line na ww. certyfikat.

2.3 W ramach tworzenia spójnego systemu poradnictwa w szkołach i otoczeniu szkół⁴ do priorytetowych działań należy obecnie: przygotowanie kadr doradców zawodowych, stworzenie systemu informacji zawodowej w ramach portalu edukacyjnego PLOTEUS II, opracowywanie i upowszechnianie materiałów metodycznych i dydaktycznych do planowania kariery zawodowej uczniów oraz wzbogacenie warsztatu pracy doradców zawodowych, aktywizowanie organów prowadzących i dyrektorów szkół do prowadzenia aktywnej polityki zatrudnieniowej w odniesieniu do doradców zawodowych, a także wzmocnienie powiązań między poradnictwem edukacyjno-zawodowym, organizowanym przez resort edukacji, a poradnictwem dla dorosłych, organizowanym przez resort pracy.⁵

W świetle obowiązujących przepisów prawnych usługi poradnictwa i informacji edukacyjno-zawodowej oferowane są w szkołach i placówkach oraz w poradniach psychologiczno-pedagogicznych. Usługi te są dobrowolne i nieodpłatne. Jednak liczba doradców wydaje się niewspółmierna do potrzeb. Na ponad 6 mln dzieci i młodzieży uczęszczających do szkół w roku 2006,⁶ zatrudniono w szkołach jedynie ok. 20 tys. pedagogów/psychologów (część w

² Podstawą prawną systemu egzaminów czeladniczych i mistrzowskich jest ustawa z dnia 22 marca 1989 roku o rzemiośle oraz rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 12 października 2005r. w sprawie egzaminów na tytuły czeladnika i mistrza w zawodzie przeprowadzanych przez komisje egzaminacyjne izb rzemieślniczych (ANEKS, Notatka 17).

³ Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 3 lutego 2006 r. w sprawie uzyskiwania i uzupełniania przez osoby dorosłe wiedzy ogólnej, umiejętności i kwalifikacji zawodowych w formach pozaszkolnych

⁴ Rozwiązania prawne umożliwiające tworzenie spójnego systemu poradnictwa w szkołach i otoczeniu szkół zostały ustanowione przez resort edukacji w latach 2001-2003

⁵ Przykłady projektów służących poprawie jakości systemów poradnictwa zawodowego przez całe życie, realizowanych w Polsce w ramach programu Leonardo da Vinci w latach 2005-2006 przedstawiono w załączeniu (ANEKS, NOTATKA 1).

⁶ Aneks, Tabela 1

niepełnym wymiarze zatrudnienia), w tym zaledwie 508 profesjonalnie przygotowanych doradców zawodowych. Ze względu na koszty, organy prowadzące szkołę rzadko wyrażają zgodę na zatrudnienie doradców zawodowych w szkołach.⁷ W 565 poradniach psychologiczno-pedagogicznych zatrudniono w 2006 r. jedynie 94 wykwalifikowanych doradców zawodowych⁸, ponadto ca. 7 tys. pedagogów i psychologów, spośród których ok. tysiąc realizowało zadania z zakresu poradnictwa zawodowego. Jedną z przyczyn niewielkiej liczby doradców zawodowych w szkołach i poradniach jest m.in. wymóg posiadania przez nich określonych kwalifikacji zawodowych, których uzyskanie wiąże się z odbyciem kosztownych studiów podyplomowych. W celu rozwiązania tego problemu MEN zainicjowało projekt dotyczący studiów podyplomowych dla nauczycieli, przygotowujących się do pełnienia roli doradcy zawodowego⁹.

Opracowano¹⁰ zestaw materiałów metodycznych i dydaktycznych do planowania kariery zawodowej uczniów, który rozpowszechniono w szkołach i placówkach oświatowych.

Rozwój współpracy i koordynacji w ramach usług poradnictwa wspomagają także inicjatywy partnerów społecznych, wśród których za najważniejszą można uznać działające od 2000 r. Ogólnopolskie Forum Poradnictwa Zawodowego, związane od 2004 r. z Instytutem Rozwoju Kariery w Warszawie.

Rolę doradcą dla absolwentów wszystkich typów szkół ponadpodstawowych i wyższych pełnią Młodzieżowe Agencje Pracy, Gminne Centra Informacji (dotychczas 963), a także stowarzyszenia branżowe, zaś dla studentów szkół wyższych - Akademickie Biura Karier, których rozwój jest wspierany ze środków Funduszu Pracy. W szkołach funkcjonuje 344 Szkolnych Ośrodków Kariery, utworzonych w latach 2003-2005 dzięki grantom MPiPS. Usługi doradcze na rzecz młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym (młodzież powyżej 15 roku życia), młodzieży bezrobotnej w wieku 18-25 lat oraz uczniów i studentów świadczą Ochotnicze Hufce Pracy poprzez Centralny Ośrodek Metodyczny Informacji Zawodowej, Mobilne Centra Informacji Zawodowej¹¹ (49 jednostek), Młodzieżowe Centra Kariery (23 jednostki) i Kluby Pracy (110 jednostek).

Poradnictwo zawodowe zapewnia też osobom bezrobotnym doradców zawodowych zatrudnionych (było ich 782 na koniec 2005r.) w ramach publicznych służb zatrudnienia. W 2005 r. na jednego doradcę przypadało 4614 osób bezrobotnych, co oznacza, że mimo stałego wzrostu liczba doradców jest nadal niewystarczająca.

We współpracy międzyresortowej w ramach projektu Eurodoradztwo powstaje Narodowe Centrum Zasobów Poradnictwa Zawodowego¹². Kontynuację prac zaplanowano w nowej

⁷ Liczba doradców zawodowych zatrudnionych we wszystkich typach szkół wzrosła z 346 w roku szkolnym 2005/2006 do 508 w roku 2006/2007 – 508. /Dane: SIO, MEN/

⁸ Dane: SIO, MEN

⁹ Finalizowana obecnie część projektu, współfinansowanego ze środków EFS, objęła 3432 nauczycieli.

¹⁰ Autor: Krajowy Ośrodek Wspierania Edukacji Zawodowej i Ustawicznej KOWEŻiU

¹¹ W roku 2006 ponad 100 tys. osób skorzystało z poradnictwa zawodowego oferowanego w ramach sesji wyjazdowych Mobilnych Centrów Informacji Zawodowej.

¹² NCZPZ-Euroguidance był wdrażany do 2006 r. przez MPiPS oraz KOWEŻiU

edycji programów Komisji Europejskiej na lata 2007 – 2013, w ramach *Programu Ucznienia się przez Całe Życie* (Lifelong Learning Programme).

W Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki na lata 2007-2013 zaplanowano działania na rzecz rozwoju systemu doradztwa edukacyjno-zawodowego, w tym ułatwienie uczniom dostępu do usług w zakresie poradnictwa zawodowego. Zadanie to będzie realizowane m.in. poprzez wdrożenie programu *Telefoniczny doradca zawodowy*. Zaplanowano również poszerzenie zakresu portalu edukacyjnego Scholaris o treści związane z poradnictwem edukacyjno-zawodowym, opracowanie specjalistycznego biuletynu dla uczniów i doradców zawodowych, a ponadto wyposażenie instytucji oświatowych prowadzących doradztwo edukacyjno-zawodowe w narzędzia diagnostyczne i materiały metodyczne¹³.

2.4 Wdrożenie EUROPASS w Polsce w latach 2005-2006 poprzedziła nowelizacja przepisów prawnych. W chwili obecnej w Polsce wydawane są wszystkie dokumenty wchodzące w skład Europass. Europass – Suplement do Dyplomu jest wydawany obligatoryjnie przez wyższe uczelnie od 1 stycznia 2005 r.¹⁴ Europass - Suplement do Dyplomu Potwierdzającego Kwalifikacje Zawodowe¹⁵ jest wydawany od 2006 roku przez Okręgowe Komisje Egzaminacyjne absolwentom ponadgimnazjalnych szkół zawodowych, którzy zdali zewnętrzny egzamin potwierdzający kwalifikacje zawodowe. Dokument Europass - Mobilność jest od 2005 roku wydawany przez Krajowe Centrum Europass, utworzone na podstawie decyzji Ministra Edukacji Narodowej w 2005 r. w strukturze Biura Koordynacji Kształcenia Kadr Fundacji "Fundusz Współpracy". Do zadań Krajowego Centrum Europass należy m.in: koordynacja, we współpracy z właściwymi organami krajowymi, działań związanych z udostępnianiem lub wystawianiem dokumentów Europass; utworzenie i administrowanie krajowym systemem informacji, promowanie Europass oraz zapewnianie – we współpracy z właściwymi organami krajowymi – każdemu obywatelowi dostępu do informacji i porad na temat systemu i dokumentów Europass.

Od początku 2005 polskie wersje dokumentów Europass- CV, Europass - Paszport Językowy i Europass- Mobilność były dostępne na europejskim portalu Europass. Od maja 2005 funkcjonuje polska strona internetowa Europass, na której znaleźć można wzory dokumentów, instrukcje ich wypełnienia oraz link do portalu europejskiego. Na początku 2006 roku uruchomiona została polska wersja językowa europejskiego portalu Europass.

Następuje ciągły wzrost międzynarodowej mobilności studenckiej w ramach programu Sokrates-Erasmus, zarówno w zakresie liczby uczelni uczestniczących w programie, jak również liczby studentów. Ten widoczny wzrost osiągnięto nie tylko z powodu dużego zainteresowania studentów możliwościami odbycia części studiów w uczelni partnerskiej za

¹³ Dalsze informacje nt. poradnictwa znajdują się w sprawozdaniu polskim z 2005 r., w Rozdziale 3 (B11).

¹⁴ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 23 lipca 2004 r. w sprawie rodzajów dyplomów i tytułów zawodowych oraz wzorów dyplomów wydawanych przez uczelnie

¹⁵ Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dn.15.02.2006 zmieniające rozporządzenie w sprawie zasad wydawania oraz wzorów świadectw szkolnych

granicą, ale także dzięki lepszemu zrozumieniu mechanizmów uznawalności wykształcenia i ulepszonej jakości usług oferowanych studentom wyjeżdżającym i przyjeżdżającym. Jest to także rezultat decyzji podejmowanych przez polskie uczelnie, doceniające wagę umiędzynarodowienia procesu nauczania i rolę, którą w procesie internacjonalizacji pełni mobilność studentów i nauczycieli akademickich. Szczególną uwagę przywiązywano do przedsięwzięć wpływających na zwiększenie liczby studentów przyjeżdżających: zorganizowanie nowych kursów w powszechnie używanych językach Unii Europejskiej (głównie w języku angielskim), usprawnienie Biur Współpracy Międzynarodowej w celu zapewnienia lepszej jakości usług studentom zagranicznym. Brak równowagi w wymianie międzynarodowej jest jednak wciąż znaczący, pomimo stopniowej poprawy z roku na rok.¹⁶ W ramach programu Leonardo da Vinci w latach 2005-2006 zaakceptowano do realizacji 600. projektów staży bądź wymian dla 13 781 osób, w tym uczestników kształcenia zawodowego, osób bezrobotnych, prowadzących i organizujących szkolenia oraz doradców zawodowych.

ROZDZIAŁ 3

3.1.1 Odbiurokratyzowanie oświaty: Jednym z priorytetów Rządu jest odbiurokratyzowanie istotnych procesów w systemie oświaty, między innymi w zakresie awansu zawodowego nauczycieli oraz sprawowania nadzoru pedagogicznego na wszystkich poziomach kształcenia. Od stycznia 2007 r. obowiązują nowe przepisy prawne służące odbiurokratyzowaniu zasad sprawowania nadzoru pedagogicznego¹⁷. Opracowano projekt zmian legislacyjnych, które przyczynią się do odbiurokratyzowania awansu zawodowego nauczycieli¹⁸. Wydanie aktu prawnego zaplanowano na 2007 r. Istotą postulowanych zmian jest ograniczenie liczby dokumentów załączanych przez nauczyciela do wniosku o podjęcie postępowania kwalifikacyjnego i egzaminacyjnego oraz wyraźne oddzielenie oceny dorobku zawodowego nauczyciela, dokonywanej przez dyrektora szkoły, od dokonywanej przez komisje kwalifikacyjne i komisje egzaminacyjne oceny spełniania przez nauczyciela wymagań, niezbędnych do uzyskania stopnia awansu zawodowego. Projektowana regulacja stanowi realizację postulatów nauczycieli w tym zakresie.

Finansowanie oświaty: Nakłady publiczne na oświatę oraz edukacyjną opiekę wychowawczą w latach 2005-2006 publicznych wzrosły¹⁹. Wysokość subwencji z budżetu państwa dla jednostek samorządu terytorialnego, przeznaczonych na finansowanie zadań związanych z prowadzeniem szkół i placówek, była w roku 2006 o 2,2% wyższa w stosunku do roku 2005. W 2006 r. Ministerstwo Edukacji Narodowej podjęło prace nad nowymi zasadami finansowania przez państwo zadań edukacyjnych, których wdrożenie zaplanowano wstępnie

¹⁶ANEKS, Tabela 11, Dane Fundacji Rozwoju Systemu Edukacji: www.socrates.org.pl

¹⁷ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 15 grudnia 2006 roku w sprawie szczegółowych zasad sprawowania nadzoru pedagogicznego, wykazu stanowisk wymagających kwalifikacji pedagogicznych, kwalifikacji niezbędnych do sprawowania nadzoru pedagogicznego, a także kwalifikacji osób, którym można zlecać opracowywanie ekspertyz i prowadzenie badań

¹⁸ Projekt zmian rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z 1.12. 2004 r. w sprawie uzyskiwania stopni awansu zawodowego przez nauczycieli

¹⁹ANEKS, Tabela 5

na 1 stycznia 2008 r. Przeprowadzono szczegółową analizę SWOT obecnych rozwiązań w tym zakresie, a także zebrano opinie Ministerstwa Finansów, samorządów oraz naukowców. Obecnie trwają prace nad opracowaniem alternatywnych metod finansowania edukacji w Polsce.

Wzmocnienie funkcji wychowawczej szkoły: W 2006 r. MEN opracowało program „Zero tolerancji dla przemocy w szkole”, mający na celu zmniejszenie skali zjawiska agresji i przemocy rówieśniczej w szkołach i placówkach systemu oświaty. Program został przyjęty przez Rząd 6.03.2007r.

Opracowano zmiany w przepisach prawnych, mające na celu podniesienie rangi oceny zachowania – obowiązują od 2006 r.²⁰ Opracowano również zmiany standardów kształcenia nauczycieli, mające na celu lepsze przygotowanie kandydatów do pracy w szkole, zwłaszcza do rozwiązywania problemów wychowawczych²¹.

W ramach Narodowego Planu Działań na Rzecz Dzieci 2004-2012 „Polska dla dzieci” realizowano programy w zakresie edukacji prozdrowotnej, wyrównywania szans edukacyjnych, pomocy i wsparcia dla rodziny oraz ochrony przed molestowaniem, wykorzystywaniem i przemocą.²²

Szkolnictwo wyższe: Od lipca 2005 r. obowiązuje nowa ustawa - „Prawo o szkolnictwie wyższym”²³. Od maja 2006 r. problematyka szkolnictwa wyższego należy do właściwości nowego Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

3.1.2²⁴ W latach 2005-2006 z inicjatywy MPiPS zrealizowano projekt badawczy pn.: „Analiza efektywności funduszu szkoleniowego – instrumentu ustawowego wspierającego kształcenie ustawiczne”. Celem projektu była diagnoza praktycznej użyteczności funduszu szkoleniowego, jednego z instrumentów rozwoju zasobów ludzkich zapisanych w ustawie z 20 kwietnia 2004r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy. Intencją ustawodawcy wprowadzającego ten przepis było wsparcie pracodawców podejmujących działania na rzecz podnoszenia kwalifikacji zawodowych pracowników i utrzymanie przez to zatrudnienia. Rezultaty przeprowadzonych badań wykazały słabe wykorzystanie funduszu szkoleniowego: populacja pracodawców stosujących ten instrument stanowi w Polsce margines (tylko 4,2% ogółu badanych przedsiębiorstw deklaruje istnienie zakładowego funduszu szkoleniowego, który powstał w oparciu o przepisy ustawy z 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy). Efektem przeprowadzonych badań jest szereg zaleceń służących

²⁰ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 8 września 2006 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie warunków i sposobu oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów i słuchaczy oraz przeprowadzania sprawdzianów i egzaminów w szkołach publicznych

²¹ Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 czerwca 2006 r. w sprawie standardów kształcenia nauczycieli w kolegiach nauczycielskich i nauczycielskich kolegiach języków obcych

²² Przykłady znajdują się w ANEKSIE (Notatka 3, Tabela 8)

²³ Zmiany wprowadzone ustawą opisano w sprawozdaniu polskim z 2005 r., w rozdziale 4

²⁴ Patrz: Rozdział 3.3.1. - przedsięwzięcie MNiSW „Wsparcie innowacyjnej przedsiębiorczości akademickiej”. Ponadto informacje nt. instrumentów motywujących do inwestowania ze środków prywatnych w edukację znajdują się w aneksie do sprawozdania polskiego z 2005 r., (Rozdział 2, notatka 2).

poprawie funkcjonalności funduszu szkoleniowego jako instrumentu rozwoju zasobów ludzkich.²⁵

3.1.3 Przy ustalaniu zasad podziału środków finansowych z budżetu państwa na oświatę przeznaczają się wyższe kwoty na koszty kształcenia m.in. uczniów szkół wiejskich oraz z małych miast, a także uczniów niepełnosprawnych oraz należących do mniejszości narodowych i etnicznych²⁶.

Wyrównywanie szans poprzez upowszechnienie edukacji przedszkolnej

W Polsce nadal występują znaczne dysproporcje w upowszechnieniu edukacji przedszkolnej na wsi i w mieście²⁷. Sytuacja ta jest uwarunkowana m.in. strukturą zatrudnienia ludności oraz niewielką bazą materialną przedszkoli na wsi. Odnotowuje się zamykanie przedszkoli wiejskich przez jst ze względu na wysokie koszty utrzymania przy niewielkiej liczbie dzieci²⁸.

Prowadzone są prace nad zmianami w ustawie o systemie oświaty²⁹, mające na celu zapewnienie powszechnego dostępu do edukacji przedszkolnej dzieciom 3-5 - letnim z różnych środowisk, w tym zwłaszcza wiejskich³⁰. Proponowane nowe zapisy umożliwią gminom oraz innym osobom prawnym, a także osobom fizycznym, organizowanie innych niż tradycyjne przedszkole form wychowania przedszkolnego. Zajęcia w tych formach będą prowadzić nauczyciele posiadający kwalifikacje do pracy w przedszkolu. Rząd popiera projektowane rozwiązania w tym zakresie, wnosząc równocześnie uwagi i propozycje do kwestii szczegółowych. Rodzaje innych form wychowania przedszkolnego, warunki tworzenia i organizowania tych form oraz sposób ich działania określi rozporządzenie ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania.

W ramach SPO RZL³¹ w latach 2005-6 upowszechniano alternatywne formy edukacji przedszkolnej dla dzieci w wieku 3-5 lat, które mieszkają na wsi i nie chodzą do przedszkola. Do 31.12.2006 utworzono 94 ośrodki przedszkolne, do których uczęszczało 1256 dzieci oraz 32 małe przedszkola dla 473 dzieci. W roku 2007 przewiduje się tworzenie kolejnych ośrodków.

W ramach rozważanego obniżenia wieku obowiązkowego szkolnego do 6 lat w ramach projektów SPO RZL są realizowane badania stopnia przygotowania sześciolatków do edukacji szkolnej, uwzględniające zwłaszcza zróżnicowanie środowiskowe i socjokulturowe.³²

Ułatwienie dostępu do edukacji osobom niepełnosprawnym

²⁵ Wybrane przykłady projektów służących pobudzeniu inwestycji w edukację, realizowanych w ramach programu Leonardo da Vinci w latach 2005-2006 przedstawiono w Aneksie, NOTATKA 4.

²⁶ ANEKS, TABELA 5, 6

²⁷ ANEKS, Notatka 5 .

²⁸ Strategia rozwoju edukacji na obszarach wiejskich na lata 2007-2013

²⁹ Poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o systemie oświaty (druk sejmowy nr 822 z 26 czerwca 2006 r.)

³⁰ Problem upowszechniania edukacji przedszkolnej przedstawiono w sprawozdaniu polskim z 2005 r., Rozdział 3, B1

³¹ Dane dot. projektów realizowanych w ramach SPO RZL pochodzą ze sprawozdań beneficjentów (rocznych i okresowych), weryfikowanych przez Instytucję Wdrażającą i Instytucję Pośredniczącą w MEN

³² ANEKS, Notatka 5

W ramach SPO RZL wyposażono 750 placówek kształcenia specjalnego w sprzęt ułatwiający kształcenie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym 750 w środki dydaktyczne, 230 w aparaturę do Biofeedbacku, 200 zestawów aparatury Tomatisa oraz 500 gabinetów logopedycznych. Dostarczono do szkół: środki dydaktyczne wspomagające nauczanie przedmiotowe dla 1350 placówek (600 szkół podstawowych specjalnych, 400 gimnazjów specjalnych oraz do 350 szkół lub oddziałów integracyjnych) oraz specjalistyczne środki dydaktyczne dla 600 placówek kształcenia specjalnego i integracyjnego. Realizacja projektu trwa.

W ramach projektu planuje się docelowo wyposażenie w nowoczesny sprzęt specjalistyczny oraz środki dydaktyczne ułatwiające kształcenie uczniów ze specjalistycznymi potrzebami edukacyjnymi ponad 4000 placówek: przedszkoli, szkół podstawowych i gimnazjów specjalnych oraz szkół i oddziałów integracyjnych.

Liczba osób niepełnosprawnych, studiujących w polskich uczelniach stanowiła w 2005 r. 0,74% ogółu studiujących, w porównaniu z rokiem 2004 wzrosła o 36, 2%³³. Studenci będący osobami niepełnosprawnymi mogą otrzymać stypendium specjalne dla osób niepełnosprawnych niezależne od sytuacji materialnej, uczelni i formy studiów. Nowe rozwiązania dotyczące uzyskania wsparcia finansowego również w przypadku studiowania w systemach studiów niestacjonarnych wpływają korzystnie na decyzje o podjęciu studiów przez osoby, których niepełnosprawność nie pozwala na studiowanie w systemie stacjonarnym, wymagającym codziennej obecności na zajęciach. Otrzymywanie stypendium specjalnego nie ogranicza studentowi niepełnosprawnemu możliwości uzyskania innych świadczeń. Studenci niepełnosprawni studiujący na kilku kierunkach studiów równocześnie mogą otrzymać stypendium specjalne na każdym kierunku. W roku 2005 przyznano 15 004 stypendia specjalne dla osób niepełnosprawnych.

Przykłady projektów Leonardo da Vinci i EQUAL mających na celu poszerzenie dostępu osób niepełnosprawnych do edukacji zawodowej przedstawiono w Aneksie, w notatce 8.

Działania na rzecz edukacji mniejszości narodowych i etnicznych:

Od roku 2002 realizowane są zapisy *Strategii rozwoju oświaty mniejszości litewskiej w Polsce*, natomiast w grudniu 2006 r. przyjęta została *Strategia rozwoju oświaty mniejszości niemieckiej w Polsce*³⁴. Wymienione dokumenty są efektem współpracy administracji rządowej, jednostek samorządu terytorialnego i przedstawicieli mniejszości narodowych.³⁵ Od 2004 r. realizowany jest *Program na rzecz społeczności romskiej w Polsce* (przewidziany na lata 2004-2013). Działania podjęte w ramach *Programu* mają charakter kompleksowy i obejmują zadania z zakresu edukacji, poprawy sytuacji bytowej i socjalnej, przeciwdziałania

³³ ANEKS, Tabela 12

³⁴ Zaakceptowana w lutym 2007 r przez Ministrów Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Edukacji Narodowej

³⁵ Wiodącą rolę w opracowaniu *Strategii* odegrały: Ministerstwo Spraw Wewnętrznych i Administracji oraz Ministerstwo Edukacji Narodowej.

bezrobociu, zdrowia, bezpieczeństwa, kultury i podtrzymywania tożsamości romskiej, upowszechniania wiedzy o społeczności romskiej oraz popularyzacji wśród Romów wiedzy o reformach przeprowadzanych w kraju, przy czym zadania edukacyjne mają charakter priorytetowy³⁶.

W latach 2005 i 2006 nastąpiło zwiększenie środków przekazywanych na edukację uczniów należących do mniejszości narodowych i etnicznych w Polsce, dzięki podniesieniu wskaźników naliczania części oświatowej subwencji ogólnej przekazywanej jednostkom samorządu terytorialnego. Wprowadzony system preferencyjny miał na celu z jednej strony rekompensowanie zwiększonych wydatków szkoły z tytułu dodatkowych zajęć służących podtrzymywaniu poczucia tożsamości narodowej językowej i kulturowej mniejszości, z drugiej zaś – ochronę małych szkół, szczególnie w środowiskach mniejszości żyjących w rozproszeniu. W wyniku tych zmian w roku 2006 z budżetu państwa przekazano dodatkowo łącznie ponad 95 mln zł dla mniejszości narodowych i etnicznych³⁷. Wysokość kwoty zależy od wielkości populacji uczniów poszczególnych mniejszości oraz od liczebności szkół, do których uczęszczają – dla małych szkół stosowany jest wyższy współczynnik preferencyjny. Planowane są prace nad kolejnymi strategicznymi dokumentami rządowymi dla poszczególnych mniejszości.

Działania na rzecz mniejszości narodowych i etnicznych realizowano także w ramach Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL (Aneks, Notatka 19).

Poprawa dostępu do kształcenia poprzez wyposażenie w sprzęt komputerowy i oprogramowanie

Zwiększeniu dostępności sprzętu komputerowego w polskich szkołach służy projekt Pracownia internetowa w każdej szkole, realizowany w latach 2005-2006r. oraz w roku 2007. W ramach innego projektu Internetowe Centra Informacji Multimedialnej dostarczono sprzęt komputerowy wraz z multimedialnym oprogramowaniem edukacyjnym (internetowe encyklopedie, słowniki) do 6 581 bibliotek szkolnych, 322 wojewódzkich bibliotek pedagogicznych oraz ich filii. Oba projekty są finansowane przy współudziale środków z Europejskiego Funduszu Społecznego. W wyniku zrealizowanych projektów nastąpił postęp w zakresie dostępności sprzętu komputerowego w szkołach i placówkach oświatowych.³⁸

Wyrównywanie szans edukacyjnych zostało ujęte również w POKL na lata 2007-2013 w działaniu, którego celem jest stworzenie warunków równego dostępu do edukacji poprzez upowszechnienie edukacji przedszkolnej, wsparcie na rzecz młodocianych znajdujących się poza systemem szkolnictwa oraz wsparcie materialne uczniów.³⁹

3.1.4 W ramach programu SOCRATES- Grundtvig realizowano projekty o tej tematyce⁴⁰.

³⁶ ANEKS, Notatka 6

³⁷ ANEKS, Tabela 5

³⁸ ANEKS, Diagramy 1-4, Tabela 10.

³⁹ W sprawozdaniu polskiego z 2005 r. przedstawiono system pomocy materialnej dla uczniów (Aneks, Rozdział 3, Notatka 1) oraz informację nt. dostępu do szkoleń dla osób z grup defaworyzowanych (Rozdział 3, B-15)

⁴⁰ Aneks, NOTATKI 8,9

3.1.5 Przeprowadzane od 2002 r. krajowe egzaminy zewnętrzne⁴¹ dostarczają ilościowych i jakościowych danych, pozwalających sformułować wnioski odnośnie standardów kształcenia i podstaw programowych, które są następnie uwzględniane m.in. w pracach legislacyjnych oraz innych pracach resortu edukacji.

W roku 2006 w ramach SPO RZL przeprowadzono w 137 szkołach pilotaż badań dotyczących poziomu umiejętności podstawowych wśród uczniów trzeciej klasy szkoły podstawowej. Celem projektu jest uzyskanie pogłębionej informacji o efektach kształcenia zintegrowanego oraz sformułowanie wniosków odnoszących się do polityki edukacyjnej państwa na rzecz wyrównywania szans edukacyjnych dzieci z obszarów defaworyzowanych oraz do jakości pracy szkół.

Szczególne znaczenie dla szkolnictwa wyższego w Polsce ma znajdujące się w trakcie procedur legislacyjnych nowe rozporządzenie w sprawie standardów kształcenia na studiach wyższych. W pracach nad standardami prowadzonymi przez Radę Główną Szkolnictwa Wyższego uczestniczą eksperci oraz przedstawiciele środowiska akademickiego. Standardy stanowią podstawę do tworzenia programów studiów w oparciu o efekty kształcenia. Opracowywane nowe standardy dla wszystkich kierunków i poziomów kształcenia umożliwiają elastyczne dostosowanie treści kształcenia do rozwoju wiedzy i badań naukowych oraz będą promowały postawy przedsiębiorcze i innowacyjne.

Efekty kształcenia mają pełnić szczególną rolę w Krajowej Strukturze Kwalifikacji w zakresie szkolnictwa wyższego⁴².

W ramach POKL na lata 2007-2013 zaplanowano działania umożliwiające uczelniom rozszerzenie i wzbogacenie oferty edukacyjnej o elementy odnoszące się do potrzeb rynku pracy i gospodarki opartej na wiedzy. Realizowane będą m.in. następujące projekty: wspieranie uruchamiania nowych kierunków oraz programów kształcenia szczególnie przydatnych dla rozwoju gospodarki, społeczeństwa i rynku pracy (w tym „makrokierunki”, „kierunki unikatowe”, studia międzykierunkowe).

3.1.6 Egzaminy zewnętrzne W latach 2005-2006 kontynuowano wdrażanie i doskonalenie systemu egzaminów zewnętrznych.⁴³ W 2005 r. do egzaminu zewnętrznego potwierdzającego kwalifikacje zawodowe przystąpili po raz pierwszy absolwenci trzyletnich zasadniczych szkół zawodowych, zaś w 2006 roku - absolwenci czteroletnich techników oraz szkół policealnych, prowadzących kształcenie w cyklu rocznym. W 2006 roku grupa ta objęła 82% absolwentów zasadniczych szkół zawodowych oraz 91% absolwentów techników i szkół policealnych. POKL na lata 2007-2013 przewiduje realizację projektów badawczych, w ramach których zostanie przeprowadzona analiza systemu kształcenia pod kątem przygotowania absolwentów do wejścia na rynek pracy. Planowany jest także rozwój Systemu Informacji Oświatowej, co umożliwi koordynację pozyskiwania danych, a w konsekwencji wypracowywanie spójnych

⁴¹ Informacje na ten temat są również w części 3.1.6 oraz w sprawozdaniu polskim z 2005 r., Rozdział 3, B-3

⁴² Informacje przedstawiono w Rozdziale 2.1,

⁴³ Informacja o systemie znajduje się w sprawozdaniu polskim z 2005 r. (Rozdział 3, B3).

rekomendacji dla polityki edukacyjnej państwa.

Akredytacja usług edukacyjnych Od stycznia 2004 r., w trosce o jakość usług edukacyjnych oferowanych przez placówki i jednostki szkolące, wprowadzono system nieobligatoryjnej akredytacji, czyli dobrowolnego poddania się procedurze potwierdzania jakości przez kuratora oświaty.⁴⁴ Do dnia dzisiejszego akredytację uzyskało 255 placówek i jednostek szkolących.

Zainicjowane przez MEN w 2005 roku badania⁴⁵ wykazały, że jedynie 16% badanych placówek kształcenia ustawicznego posiada certyfikat systemu zarządzania jakością kształcenia lub szkolenia⁴⁶. Akredytację właściwego kuratora oświaty posiada 9% badanych placówek kształcenia ustawicznego. Certyfikację personelu dydaktycznego stosuje blisko 7%, natomiast narzędzia do oceny personelu dydaktycznego stosuje nieco powyżej 37%. Jednak blisko połowa badanych placówek regularnie prowadzi ewaluację zajęć edukacyjnych i twierdzi, że wykorzystuje jej wyniki do modyfikowania programów nauczania i organizacji zajęć dydaktycznych.

W ramach projektów realizowanych zgodnie z SPO RZL 2004-2006, w roku 2005 przeszkolono 200 pracowników kadry administracyjnej oświaty (kuratorów oświaty) w zakresie przeprowadzania akredytacji placówek, opracowano przewodnik procedur akredytacji placówek prowadzących kształcenie ustawiczne w formach pozaszkolnych, a także utworzono elektroniczną, interaktywną bazę danych instytucji akredytowanych, umożliwiającej pozyskiwanie aktualnych informacji o zakresie działania placówek akredytowanych. Baza danych instytucji akredytowanych dostępna jest pod adresem internetowym: <http://akredytacje.mein.gov.pl/bamen/menu.do>.

Standardy usług rynku pracy W chwili obecnej realizowany jest ostatni etap prac nad rozporządzeniami dotyczącymi standardów usług rynku pracy oraz warunków prowadzenia tych usług. Zawarte tam zapisy określą przebieg oraz warunki realizacji m.in. usługi poradnictwa zawodowego i informacji oraz organizacji szkoleń. Docelowo prowadzić będą do zapewnienia wysokich standardów i jakości tych usług.

W celu podniesienia jakości usług służb zatrudnienia, w 2007r. MPiPS przygotowało projekt pn. „Programy szkoleń modułowych dla kadry publicznych służb zatrudnienia”, w ramach którego zostanie opracowany zinstytucjonalizowany system podnoszenia kwalifikacji ogólnych i zawodowych pracowników urzędów pracy. Planuje się opracowanie 20 programów szkolenia modułowego wraz z materiałami dydaktycznymi. Konstrukcja programów będzie oparta na koncepcji Modułów Umiejętności Zawodowych MES, wypracowanej przez Międzynarodową Organizację Pracy. Zakres szkoleń został ustalony na

⁴⁴ Dalsze informacje znajdują się w sprawozdaniu polskim z 2005 r. (Rozdział 5)

⁴⁵ Ministerstwo Edukacji i Nauki, Edukacja Ustawiczna 2005. Raport o stanie edukacji ustawicznej w Polsce w roku 2005, MEiN, Warszawa 2005

⁴⁶ certyfikat wydany na podstawie międzynarodowych norm ISO serii 9000, certyfikat dla szkół językowych PASE i inne

podstawie wyników analizy standardów usług realizowanych przez urzędy pracy, a także analizy standardów kwalifikacji zawodowych i potrzeb szkoleniowych pracowników służb zatrudnienia.

Zapewnienie jakości w szkolnictwie wyższym Polski system zewnętrznego zapewniania jakości kształcenia w szkołach wyższych zbudowany jest na zasadzie powszechnej, obowiązkowej bezpłatnej oceny jakości kształcenia dokonywanej przez Państwową Komisję Akredytacyjną⁴⁷ oraz dobrowolnej i płatnej akredytacji, dokonywanej przez komisje powołane przez środowiska akademickie. W procesie i procedurach zewnętrznego zapewniania jakości kształcenia uwzględnia się wyniki wewnętrznej oceny jakości kształcenia na danym kierunku dokonanej przez uczelnie w procesie samooceny oraz rezultaty wizytacji ekspertów PKA. Wyniki ocen i akredytacji są publikowane w witrynie internetowej PKA. Przedstawiciele studentów uczestniczą we wszystkich fazach procesu oceny jakości kształcenia w szkołach wyższych.⁴⁸ W 2005 r. PKA zainicjowała tzw. Forum Jakości Szkolnictwa Wyższego, w ramach którego organizuje coroczne seminaria, służące wspólnej refleksji nad jakością systemu kształcenia w szkołach wyższych.

Istotną rolę w systemie zapewniania jakości kształcenia w szkołach wyższych odgrywa także Rada Główna Szkolnictwa Wyższego, która proponuje rozwiązania w zakresie modelu kształcenia na poziomie wyższym oraz przygotowuje projekty standardów kształcenia. Plany studiów i programy nauczania muszą być zgodne ze standardami kształcenia. Przestrzeganie tej zasady jest elementem kontroli i oceny jakości kształcenia przeprowadzanej przez Państwową Komisję Akredytacyjną.

Każda uczelnia lub wydział może ubiegać się o zewnętrzną ocenę i akredytację oferowaną dobrowolnie i odpłatnie przez tzw. środowiskowe (niepaństwowe) komisje akredytacyjne⁴⁹, działające pod egidą Konferencji Rektorów Akademickich Szkół Polskich. Te instytucje akredytacyjne powstały z inicjatywy samych uczelni.

Zapewnienie jakości kształcenia w szkolnictwie wyższym odbywa się także dzięki ciągłym pracom nad doskonaleniem standardów kształcenia, zmianami warunków minimum kadrowego oraz wdrażaniu postanowień Procesu Bolońskiego (rozwój mobilności, wprowadzenie systemu transferu i kumulacji punktów ECTS⁵⁰, zapewnienie jakości kształcenia w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego). Istotną rolę odgrywać będą także podejmowane przez uczelnie działania służące harmonizacji kształcenia na wybranych

⁴⁷ Podstawa prawna: ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym.

⁴⁸ Dodatkowe Informacje o PKA znajdują się w sprawozdaniu polskim z 2005r. w Rozdziale 4 oraz w Aneksie (Rozdział 4, Notatka 1, Tabela 1).

⁴⁹ Uniwersytecka Komisja Akredytacyjna, Komisja Akredytacyjna Uczelni Technicznych, Fundacja Promocji i Akredytacji Kierunków Ekonomicznych, Komisja Akredytacyjna Uczelni Rolniczych, Komisja Akredytacyjna Uczelni Medycznych, Komisja Akredytacyjna Uczelni Artystycznych

⁵⁰ Obowiązek stosowania ECTS od 1.01.2007 r. przez wszystkie uczelnie wprowadziło Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 3 października 2006 r. w sprawie warunków i trybu przenoszenia osiągnięć uzyskanych przez studenta.

kierunkach we wszystkich państwach członkowskich UE⁵¹.

Podniesieniu poziomu jakości kształcenia mają służyć planowane przez Rząd RP zmiany w ustawie – Prawie o szkolnictwie wyższym, w tym m.in. promocja uczelni posiadających największy potencjał dydaktyczny i naukowy przez ich odpowiednie finansowanie (np. kształcenie zamawiane) oraz rozszerzenie zakresu ich samodzielności. Przewiduje się również tworzenie - w oparciu o partnerstwo publiczno-prywatne - uczelni publicznych z wydziałami niepublicznymi, w tym także z uczelniami zagranicznymi.

3.1.7 W ramach „Strategii Państwa dla młodzieży na lata 2003 – 2012” są realizowane m.in. zadania wspierające aktywne uczestnictwo młodzieży w życiu społecznym i publicznym oraz współpracy szkół i partnerów lokalnych. Opracowano zmiany regulacji prawnych⁵², umożliwiające tworzenie przez publiczne placówki oświatowo – wychowawcze programów profilaktycznych i opiekuńczych, odpowiadających potrzebom środowiska lokalnego. W latach 2005 - 2006 coraz liczniejsze placówki zaczęły wprowadzać ten zapis w życie, podejmując współpracę ze środowiskiem lokalnym.⁵³ Inspiracją dla współpracy uczniów, rodziców, nauczycieli i partnerów lokalnych był również współfinansowany z budżetu państwa program pn. „Janko Muzykant”, mający na celu m.in. rozwijanie zainteresowań, aktywizowanie środowiska dzieci i młodzieży z obszarów wiejskich oraz promowanie działalności kulturalnej i prozdrowotnej środowisk lokalnych⁵⁴.

W szkołach wyższych publicznych, zgodnie z nową ustawą⁵⁵, możliwe jest funkcjonowanie konwentu – organu kolegialnego, w skład którego wchodzić mogą przedstawiciele: organów państwowych, organów samorządu terytorialnego i zawodowego, instytucji i stowarzyszeń naukowych, organizacji pracodawców, przedsiębiorców i instytucji finansowych.

3.2.1 Informację przedstawiono w Rozdziale 3.1.1.

3.2.2 Treści kształcenia w szkołach są systematycznie aktualizowane i dostosowywane do potrzeb społeczno-gospodarczych oraz oczekiwań indywidualnych.

Kontynuowane są trwające od 2002 r. działania mające na celu wprowadzenie do szkół wczesnego nauczania języków obcych. W latach 2002-2006 opracowano i przeprowadzono kursy kwalifikacyjne z zakresu metodyki nauczania języka w okresie wczesnoszkolnym, zamówiono studia I stopnia dla nauczycieli języków obcych, zorganizowano kursy językowe, a także wprowadzono odpowiednie zapisy w standardach kształcenia nauczycieli⁵⁶. Od 1 września 2006 roku dzieci klas pierwszych w 65% szkół podstawowych rozpoczęły naukę języka angielskiego. Program wczesnej nauki języka jest realizowany w szkołach, które

⁵¹Zgodnie z art. 15 Dyrektywy 2005/36/WE z dnia 7 września 2005 r. w sprawie uznawania kwalifikacji zawodowych, państwa członkowskie UE mogą zgłaszać propozycje „wspólnych platform”, tj. zestawu kryteriów dotyczących kwalifikacji zawodowych).

⁵² Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej w sprawie rodzajów, organizacji i zasad działania publicznych placówek oświatowo – wychowawczych

⁵³ Kilka programów o zasięgu regionalnym zostało dofinansowanych z budżetu MEN (na kwotę ca. 85 tys. zł).

⁵⁴ ANEKS Tabela 8

⁵⁵ Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym

⁵⁶ ANEKS NOTATKA 10

zadeklarowały chęć prowadzenia takich zajęć i w których zatrudnieni są nauczyciele z odpowiednimi kwalifikacjami. Środki na realizację programu zostały zagwarantowane w budżecie państwa. Od roku szkolnego 2008/2009 język obcy będzie uwzględniony w podstawie programowej dla kształcenia zintegrowanego jako obowiązkowy dla uczniów klas I-III publicznych szkół podstawowych. Szkoły zostaną zobligowane do zachęcania i przygotowywania uczniów do posługiwania się językami obcymi oraz kształtowania umiejętności niezbędnych we wspólnotach wielojęzycznych.

W obszarze szkolnictwa ponadgimnazjalnego przygotowywane zmiany obejmą przywrócenie matematyki jako przedmiotu obowiązkowego na egzaminie maturalnym, co oznacza także konieczność zmian treści kształcenia z zakresu matematyki w przedszkolach, szkołach podstawowych, gimnazjach oraz szkołach ponadgimnazjalnych. Od egzaminu maturalnego w roku 2008/2009, absolwenci będą mogli wybrać filozofię jako trzeci przedmiot zdawany na egzaminie maturalnym w części pisemnej. Zmiana ta spowoduje objęcie przedmiotu filozofia podstawą programową kształcenia ogólnego dla liceów i techników. Ponadto możliwe będzie zdawanie na egzaminie maturalnym informatyki w zakresie podstawowym.

Kontynuowane są prace nad aktualizacją podstaw programowych kształcenia w zawodach. Cele i treści kształcenia zawodowego zamieszczone w tych dokumentach są wynikiem ustaleń resortu oświaty z przedstawicielami ministrów właściwych dla zawodów oraz pracodawców, dzięki czemu uwzględniają one wymagania kwalifikacyjne stawiane absolwentom przez rynek pracy oraz dokonujący się postęp technologiczny. Aktualizacja i unowocześnianie treści zawartych w podstawach programowych odbywa się w sposób ciągły. W roku 2005 opublikowano 15 podstaw programowych kształcenia w zawodach (zawodach medycznych), a w roku 2006 – 30 podstaw programowych.

3.2.3 Od października 2006 r. wprowadzono w kolegiach nauczycielskich i nauczycielskich kolegiach języków obcych standardy kształcenia nauczycieli i zapewniono porównywalność przygotowania zawodowego nauczycieli kształconych w systemie oświaty z przygotowaniem uzyskiwanym przez nauczycieli w systemie szkolnictwa wyższego na studiach pierwszego stopnia. Standardy kształcenia nauczycieli w kolegiach są porównywalne ze standardami kształcenia nauczycieli obowiązującymi w uczelniach (na studiach pierwszego stopnia). W standardach dla kolegiów uwzględniono, tak jak w standardach dla uczelni, obowiązek realizacji zajęć z języka obcego - w wymiarze pozwalającym na uzyskanie znajomości języka obcego na poziomie biegłości językowej B2 Europejskiego Systemu Opisu Kształcenia Językowego Rady Europy, a ponadto zajęć z zakresu technologii informacyjnej umożliwiających przygotowanie do posługiwania się technologią informacyjną, w tym wykorzystywania jej w nauczaniu przedmiotu (prowadzeniu zajęć).

Uczelnie realizują obowiązek dwuprzedmiotowego kształcenia nauczycieli na studiach pierwszego stopnia od roku akademickiego 2004/2005. Analogiczny obowiązek został określony dla kolegiów nauczycielach od roku szkolnego 2007/2008. Nauczycielskie kolegia

języków obcych mogą natomiast prowadzić kształcenie w zakresie jednej lub dwóch specjalności językowych.

Uzyskaniu nowych kwalifikacji przez pracujących nauczycieli służą projekty realizowane z wykorzystaniem środków z EFS⁵⁷.

Narzędziem pomocnym dla nauczycieli jest realizowany w okresie 14.11.2005r.- 31.12.2006 w ramach współfinansowanego ze środków EFS projektu PO RZL edukacyjny portal internetowy „Scholaris⁵⁸”, będący internetowym centrum zasobów edukacyjnych, zawierającym m.in. lekcje multimedialne, prezentacje, symulacje, scenariusze lekcji itp.

W ramach POKL na lata 2007-2013 zaplanowano m.in. działanie „Efektywny system kształcenia i doskonalenia kadr systemu oświaty”, obejmujące dostosowanie kwalifikacji nauczycieli, instruktorów praktycznej nauki zawodu oraz kadr administracyjnych instytucji systemu oświaty do wymogów związanych ze strategicznymi kierunkami rozwoju regionów, zmianą kierunków kształcenia, zapotrzebowaniem na nowe kwalifikacje oraz zmieniającą się sytuacją demograficzną w systemie szkolnictwa.

3.2.4 Poprawie umiejętności uczniów w zakresie tzw. kompetencji kluczowych służą działania podejmowane w ramach programu *pn. „Aktywizacja i wspieranie jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych w zakresie udzielania uczniom pomocy materialnej o charakterze edukacyjnym”*, przyjętego przez Rząd w marcu 2006 r. Podstawowym założeniem programu jest solidarne zaangażowanie środków samorządowych, publicznych oraz niepublicznych w pomoc materialną o charakterze edukacyjnym dla uczniów. Samorządy i organizacje chcące uczestniczyć w programie zostały zobligowane nie tylko do diagnozowania potrzeb edukacyjnych uczniów, ale również do ich finansowania. Każda kwota przeznaczona przez samorząd lub organizację na te cele jest podwajana poprzez dołożenie z budżetu Państwa kwoty o jednakowej wartości (współfinansowanie 1:1). Program jest adresowany do dzieci pochodzących z rodzin ubogich, potrzebujących szczególnego wsparcia, a także do uczniów uzyskujących szczególne postępy w nauce szkolnej, mających osiągnięcia na forum krajowym, europejskim i światowym, uczniów realizujących własne zainteresowania, które wykraczają poza ofertę szkolną.

Również w marcu 2006 r. Rząd przyjął *Program wyrównywania szans edukacyjnych uczniów pochodzących z rodzin byłych pracowników państwowych przedsiębiorstw gospodarki rolnej na lata 2006-2008*, skierowany do mieszkających na wsi lub w małym mieście (do 20 tys. Mieszkańców) uczniów szkół ponadgimnazjalnych, umożliwiających uzyskanie świadectwa dojrzałości. Chodzi tu o uczniów z rodzin byłych pracowników państwowych przedsiębiorstw gospodarki rolnej o niskim dochodzie, którym przyznano stypendia Agencji Nieruchomości

⁵⁷ Aneks, Notatka 11

⁵⁸ Pod koniec 2006 r. z portalu korzystało ok. 120 tys. biernych użytkowników oraz ok. 5 tys. użytkowników aktywnych.

Rolnych na 2005 rok.

Podwyższenie zainteresowania uczniów matematyką, fizyką i naukami technicznymi będzie realizowane w ramach Priorytetu III POKL przez m.in. modernizację procesu kształcenia, w tym doskonalenie podstaw programowych i sposobów ich realizacji, ukierunkowanie kształcenia na podnoszenie tzw. kompetencji kluczowych oraz rozwijanie zainteresowań poprzez zajęcia pozalekcyjne. Od roku szkolnego 2009/2010 matematyka będzie przedmiotem obowiązkowym na egzaminie maturalnym). Wnioski i propozycje działań służących zwiększeniu zainteresowania uczniów matematyką, fizyką i naukami technicznymi zostaną opracowane na podstawie badań "Kształcenie i rozwój nauczycieli" (Teacher Education and Development Study, w skrócie TEDS), przewidzianych w ramach Priorytetu III POKL. Informacje uzupełniające przedstawiono w rozdziale 2.3 oraz 3.3.4⁵⁹.

3.3.1 W celu lepszego wykorzystania potencjału intelektualnego i technicznego uczelni oraz transferu wyników prac naukowych do gospodarki, uczelnie mogą prowadzić akademickie inkubatory przedsiębiorczości oraz centra transferu technologii. Centrum transferu technologii tworzy się w celu sprzedaży lub nieodpłatnego przekazywania wyników badań i prac rozwojowych do gospodarki. Akademickie inkubatory przedsiębiorczości oraz centra transferu technologii mogą funkcjonować jako: jednostka ogólnouczelniana, spółka handlowa lub fundacja. Ich zadaniem jest propagowanie i wspieranie przedsiębiorczości w środowisku akademickim oraz otoczeniu gospodarczym, a także umożliwianie prowadzenia własnej działalności gospodarczej w pomieszczeniach uczelni przez studentów, absolwentów i pracowników.

W październiku 2006 r. Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego ustanowił przedsięwzięcie: *Wsparcie innowacyjnej przedsiębiorczości akademickiej*, mające przyczynić się do wspierania inicjatywy studentów i pracowników uczelni w zakładaniu innowacyjnych przedsięwzięć i promocji przedsiębiorczości, a także do upowszechniania wśród przedsiębiorców informacji o innowacyjnych projektach powstających w środowisku akademickim. Beneficjentami przedsięwzięcia mogą być przedsiębiorcy oraz podmioty wspierające rozwój przedsiębiorczości akademickiej w Polsce w zakresie transferu nowych technologii.⁶⁰

Badania naukowe prowadzone są obligatoryjnie w każdej uczelni prowadzącej studia drugiego stopnia. Uczelnia zawodowa kształcąca na poziomie studiów I stopnia może prowadzić badania naukowe. Większość nauczycieli akademickich łączy pracę naukową z pracą dydaktyczną. Udział w badaniach jest stałym punktem cyklicznych ocen pracowników. Otwieranie kierunków studiów jest uzależnione od dorobku naukowego w określonej dziedzinie nauki osób zaliczanych do tzw. minimum kadrowego. Badanie zgodności dziedzin pracy naukowej i nauczania to jeden z podstawowych punktów oceny jakości kształcenia w

⁵⁹Promowaniu nauki w szkołach ponadgimnazjalnych oraz wydłużaniu okresu nauki szkolnej służy m.in. system doradztwa i poradnictwa zawodowego, przedstawiony w punkcie 2.3. Zamierzenia mające na celu zwiększenie liczby absolwentów studiów matematycznych, fizycznych i technicznych przedstawiono w punkcie 3.3.4

⁶⁰ Aneks, Notatka 12

procesie akredytacji kierunków kształcenia. Badania naukowe są jednym z parametrów przydziału środków finansowych uczelniom publicznym.

Polska ubiega się o umiejscowienie we Wrocławiu siedziby Rady Zarządzającej Europejskiego Instytutu Technologicznego oraz zadeklarowała wsparcie wysiłków krajowego środowiska naukowego, zmierzających do utworzenia jednej ze Wspólnot Wiedzy i Innowacyjności.

Działania służące wymianie wiedzy i doświadczeń pomiędzy sektorem nauki i gospodarki zaplanowano w ramach POKL na lata 2007-2013 (Priorytet 4 *Szkolnictwo wyższe i nauka*).

3.3.2 W okresie ostatnich piętnastu lat współczynniki skolaryzacji w szkolnictwie wyższym wzrosły blisko czterokrotnie. Współczynnik skolaryzacji brutto wzrósł z 12,9% w roku akademickim 1990/1991 do 48,9% w roku akademickim 2005/2006, a netto - odpowiednio z 9,8% do 38,0%⁶¹. Dostępność kształcenia na poziomie wyższym zapewniają systemy pomocy materialnej, doskonalone w latach 2005-6.⁶²

Oferta kształcenia na poziomie wyższym poszerza się dzięki upowszechnieniu dwustopniowości studiów, możliwości kształcenia w językach obcych oraz uelastycznieniu standardów kształcenia. W czerwcu 2006r. ustalono listę 118 kierunków studiów i powołano nowe kierunki⁶³. Tworzenie nowych kierunków studiów oraz zmiany w rekrutacji na studia wskazują, że uczelnie dostosowują kształcenie do potrzeb rynku pracy.

3.3.3 Dane w punktach 3.1.5, 3.1.6

3.3.4 Zwiększeniu liczby absolwentów na kierunkach matematycznych, fizycznych i technicznych mają służyć przedsięwzięcia ujęte w Priorytecie 4 „Szkolnictwo wyższe i nauka” POKL na lata 2007-2013, w tym m.in. zamawianie studiów na wybranych kierunkach przez Rząd.⁶⁴

3.4

3.4.1 W ramach projektu *Przygotowanie innowacyjnych programów do kształcenia zawodowego* w latach 2005-2006 opracowano 131 modułowych programów nauczania (innowacyjne programy nauczania) oraz 1073 pakietów edukacyjnych do kształcenia. Do końca 2007 r. przewiduje się opracowanie 150 modułowych programów nauczania oraz 2500-3000 pakietów do kształcenia zawodowego.

Działaniem służącym poprawie jakości i atrakcyjności kształcenia i szkolenia oraz edukacji dorosłych było wyposażenie, przy współudziale środków z EFS, CKU, CKP oraz szkół zawodowych (łącznie 593 instytucji) w 4221 stanowisk do egzaminów zawodowych, tj. w

⁶¹ Aneks, Tabela 4

⁶² Aneks, Notatka 12

⁶³ Nowe kierunki: mechatronika, inżynieria biomedyczna, logistyka, praca socjalna, techniki dentystyczne, kosmetologia, ratownictwo medyczne, bezpieczeństwo narodowe, bezpieczeństwo wewnętrzne, dietetyka, inżynieria bezpieczeństwa, polityka społeczna, sport.

⁶⁴ Do poprawy sytuacji przyczyni się także wprowadzenie matematyki jako przedmiotu obowiązkowego na egzaminie maturalnym oraz działania służące upowszechnieniu zainteresowania matematyką w szkołach (punkt 3.2.4)

sprzęt komputerowy oraz oprogramowanie edukacyjne.⁶⁵

Przykłady projektów nt. poprawy jakości edukacji dorosłych, które realizowano w latach 2005-2006 w ramach programu GRUNDTVIG znajdują się w Aneksie, w notatce 14.

3.4.2 Wprowadzono zmiany legislacyjne⁶⁶ wprowadzające mechanizmy umożliwiające potwierdzanie uzyskanych w wyniku ukończenia danej formy pozaszkolnej częściowych kwalifikacji zawodowych, co ułatwi pracownikom dostosowywanie się do wymagań pracodawców. Uregulowano także kwestię kształcenia na odległość w formach pozaszkolnych, co powinno pozytywnie wpłynąć na wyrównanie szans edukacyjnych osobom z grup marginalizowanych, a także z obszarów wiejskich i małomiasteczkowych.

W celu ujednoczenia zasad prowadzenia monitoringu zawodów deficytowych i nadwyżkowych przez urzędy pracy, MPiPS opracowało zalecenia metodyczne, na podstawie których przygotowano aplikację informatyczną „Monitoring zawodów”, która umożliwia opracowanie rocznych i półrocznych raportów powiatowych, wojewódzkich oraz raportu krajowego. Narzędzie to jest stale doskonałe, a wyniki monitoringu przekazywane są również do resortu edukacji.

Problematyka szkoleń dla osób bezrobotnych znajduje się w kompetencjach Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej jako część aktywnej polityki rynku pracy. Powiatowe urzędy pracy organizując kursy dla osób bezrobotnych dokonują wyboru kierunków szkolenia, kierując się potrzebami lokalnego rynku pracy, zaś badanie potrzeb szkoleniowych należy do obowiązków powiatowych i wojewódzkich urzędów pracy. Efektywność szkoleń dla osób bezrobotnych oceniana jest obecnie na podstawie odsetka osób, które w okresie 3 miesięcy po ukończeniu szkolenia znalazły zatrudnienie.

Od roku 2006 z inicjatywy MPiPS realizowany jest projekt badawczy pn.: „Efektywność usług i instrumentów rynku pracy służących podnoszeniu kwalifikacji bezrobotnych”. Głównym celem projektu jest modernizacja rozwiązań prawno-organizacyjnych, umożliwiających wzrost skuteczności i efektywności usług i instrumentów rynku pracy służących podnoszeniu kwalifikacji bezrobotnych (w szczególności szkoleń, staży i przygotowania zawodowego oraz instrumentów wsparcia finansowego – stypendiów, pożyczek i refundacji kosztów). Wyniki badań zostaną wykorzystane w pracach nad stworzeniem nowego systemu informatycznego oraz do korekty rozwiązań ustawowych.

3.4.3 Zgodnie z ustawą o systemie oświaty, kształcenie ustawiczne obejmuje kształcenie w szkołach dla dorosłych oraz uzyskiwanie i uzupełnianie umiejętności i kwalifikacji w formach pozaszkolnych. Osoby dorosłe mogą kontynuować naukę w szkołach dla dorosłych wszystkich typów, w trybie stacjonarnym lub zaocznym lub uzyskać świadectwo ukończenia szkoły w trybie egzaminów eksternistycznych.

⁶⁵ Do roku 2008 przewiduje się wyposażenie ca. 3503 instytucji w 58635 stanowisk.

⁶⁶ Rozporządzenie Ministra Edukacji i Nauki z dnia 3 lutego 2006 r. w sprawie uzyskiwania i uzupełniania przez osoby dorosłe wiedzy ogólnej, umiejętności i kwalifikacji zawodowych w formach pozaszkolnych

W okresie ostatnich 10-ciu lat, w odpowiedzi na rosnące zainteresowanie kształceniem ogólnym, umożliwiającym kontynuację nauki w szkołach wyższych, odnotowano gwałtowny wzrost liczby szkół ogólnokształcących dla dorosłych, a zwłaszcza szkół niepublicznych⁶⁷.

Absolwenci gimnazjum, którzy nie są zainteresowani kontynuowaniem nauki w systemie szkolnym, mogą jako pracownicy młodociani pobierać naukę zawodu bądź przyuczać się do wykonywania określonej pracy u pracodawcy, a także zdobywać wiedzę teoretyczną u pracodawców lub w ośrodkach doksztalania i doskonalenia zawodowego. Pracodawcom, którzy zawarli z młodocianymi pracownikami umowę o pracę w celu przygotowania zawodowego i posiadają odpowiednie ku temu kwalifikacje, przysługuje dofinansowanie kosztów kształcenia.⁶⁸

Jedną ze ścieżek kształcenia zawodowego otwartych dla młodzieży, która po ukończeniu gimnazjum z różnych przyczyn nie kontynuuje nauki w szkole, jest nauka zawodu w rzemiośle. Możliwość wyboru pozaszkolnej formy doksztalania teoretycznego pozwala na zdobycie kwalifikacji zawodowych w drodze nauki praktycznej u rzemieślnika i nauki teoretycznej na kursie w lub formie indywidualnej u pracodawcy. Obserwuje się, że mistrzowie szkolący i rodzice młodocianych przywiązują coraz większą wagę do realizacji nauki teoretycznej w szkole, gdyż wiąże się to z perspektywami młodzieży na dalsze kształcenie po ukończeniu nauki zawodu. Taka sytuacja przyczynia się zapewne także do małego zainteresowania nauką w zawodach pozaszkolnych. Sposób organizacji nauki w szkołach publicznych, preferujących – w przekonaniu pracodawców – wiedzę teoretyczną ze szkodą dla kształcenia praktycznego, wywołuje reakcje środowiska rzemieślniczego, przejawiające się inicjatywami zakładania własnych szkół zawodowych.⁶⁹

Szkolenie zawodowe młodocianych (w ramach systemu kształcenia zawodowego w Polsce) oraz system potwierdzania kwalifikacji zawodowych i nadawania tytułów czeladnika i mistrza są nadzorowane przez Związek Rzemiosła Polskiego, organizację zrzeszającą ponad 90% pracodawców lokalnych w Polsce.⁷⁰

3.4.4 W ramach SPO RZL realizowano w 2006 r. działanie „Wspieranie szkolnictwa zawodowego poprzez kursy i inne formy doskonalenia”, którego rezultatem ma być ukończenie studiów wyższych przez 12 800 osób, podniesienie poziomu kwalifikacji zawodowych nauczycieli związanych z sektorem szkolnictwa zawodowego, nabycie wiedzy oraz umiejętności praktycznych. Innym działaniem było „Przygotowanie kadry do prowadzenia kształcenia ustawicznego na odległość”, w wyniku którego planowane jest ukończenie studiów przez 1.200 osób w zakresie prowadzenia kształcenia na odległość, a także rozwój umiejętności w zakresie TIK.

3.4.5 Ministerstwo Edukacji Narodowej od 2004 r. zawiera porozumienia z organizacjami

⁶⁷ ANEKS, Tabela 2

⁶⁸ ANEKS, Tabela 9

⁶⁹ Informacja Związku Rzemiosła Polskiego, marzec 2007 r.

⁷⁰ ANEKS, Notatka 17

pracodawców, samorządami gospodarczymi, stowarzyszeniami zawodowymi oraz innymi podmiotami pozarządowymi w celu polepszenia jakości kształcenia zawodowego, zwłaszcza praktycznej nauki zawodu. Dotychczas podpisano 11 takich porozumień, w większości z dużymi organizacjami krajowymi⁷¹ oraz organizacjami i stowarzyszeniami branżowymi⁷². Ocenia się, iż porozumienia zaktywizowały współpracę szkół z pracodawcami.

3.4.6 Kształcenie tradycyjne w szkołach dla dorosłych wspomagane jest kształceniem na odległość. Przeszkodę stanowi tu niski poziom informatyzacji społeczeństwa polskiego (umiejętność korzystania z komputera, ograniczony dostęp do Internetu), co w dużej mierze dotyczy osób starszych. Wyniki badań GUS w 2006 r. wskazują jako przyczynę tego stanu rzeczy nie tylko zbyt wysokie koszty sprzętu i dostępu do Internetu, lecz również niską świadomość społeczną zalet i możliwości elektronicznego przekazu informacji.⁷³

Oprócz rozwiniętej sieci szkolnictwa dla dorosłych, osoby dorosłe mogą także korzystać z możliwości doksztalcania i doskonalenia kwalifikacji ogólnych i zawodowych w ramach oferty kształcenia w formach pozaszkolnych – kursowych, realizowanej przez publiczne i niepubliczne placówki i ośrodki oświatowe. Obecnie w ramach systemu oświaty funkcjonuje 136 publicznych centrów kształcenia ustawicznego oraz 146 publicznych centrów kształcenia praktycznego oraz kilka tysięcy niepublicznych placówek oferujących różnorodne pozaszkolne formy nabywania i uzupełniania kwalifikacji.

Wyposażenie bibliotek szkolnych i bibliotek pedagogicznych w sprzęt komputerowy i oprogramowanie w ramach SPO RZL w latach 2005-2006 umożliwiło powstanie internetowych centrów informacji multimedialnych. W trakcie realizacji znajduje się projekt, zakładający opracowanie metodologii, programów i materiałów dydaktycznych do kształcenia na odległość na poziomie ponadgimnazjalnym. W ramach innego projektu opracowano programy nauczania do kształcenia na odległość na wybranych kierunkach i specjalnościach studiów wyższych dla 10 uczelni.

Do grup defaworyzowanych skierowane były projekty w ramach programów Grundtvig (Aneks, Notatka 7) oraz Leonardo da Vinci (Aneks, Notatka 20).

3.4.7 Strategiczne działania dotyczące edukacji dorosłych znalazły w latach 2005-2006 wsparcie w projektach realizowanych w ramach programu SOCRATES – GRUNDTVIG⁷⁴.

Ponadto na lata 2007-2013 zaplanowano, w ramach POKL, przeprowadzenie ogólnopolskich kampanii, promujących zasadę uczenia się przez całe życie. Na poziomie regionalnym dofinansowywane będą programy skierowane do osób dorosłych zainteresowanych uzupełnianiem lub podwyższeniem kwalifikacji oraz zainteresowanych potwierdzeniem

⁷¹ m.in. Związek Rzemiosła Polskiego, Konfederacja Pracodawców Polskich

⁷² Stowarzyszenie Elektryków Polskich, Polska Izba Przemysłowo-Handlowa Budownictwa

⁷³ Jako przyczynę braku dostępu do Internetu, 20% badanych podało zbyt wysokie koszty dostępu, natomiast aż 1/3 respondentów nie widziała potrzeby posiadania takiego dostępu (badania GUS, 2006 r.).

⁷⁴ Aneks, Notatki 14, 15,16

kwalifikacji zdobytych poza formalnym systemem kształcenia i szkolenia. Zaplanowano także działania mające na celu poprawę atrakcyjności i jakości oferty edukacyjnej instytucji systemu oświaty w zakresie kształcenia zawodowego. Wsparciem objęte zostaną również programy skierowane do osób dorosłych zainteresowanych uzupełnieniem lub podwyższeniem swoich kwalifikacji w formach szkolnych (na poziomie ogólnym i zawodowym).

W 2007 r. z inicjatywy MPiPS zostaną przeprowadzone badania sondażowe dotyczące form i narzędzi wspierania kształcenia ustawicznego pracowników. Wyniki posłużą za podstawę propozycji rozwiązań systemowych (finansowych, prawnych i organizacyjnych), które przyczyniłyby się do zwiększenia udziału pracowników w kształceniu ustawicznym.